

Cirkulärnr: 15:20
Diariernr: 15/3509
Nyckelord: räddningstjänst, helikopter, Sjöfartsverket, SAR, räddning, drunkning, livräddning
Handläggare: Markus Planmo
Avdelning: Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Sektion/Enhet: Sektionen för planering, säkerhet och miljö
Extern medverkan: SOS Alarm
Datum: 2015-06-30
Mottagare: Kommunala räddningstjänster
Kommunala räddningsnämnder
Kommuner
Rubrik: Samverkan mellan kommunal räddningstjänst och Sjöfartsverkets räddningshelikoptrar
Ersätter: 14:13, 14:27
Bilagor: Sjöfartsverkets CSAR-beslut nr 7/2015

CIRKULÄR 15:20

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Markus Planmo

Kommunala räddningstjänster
Kommunala räddningsnämnder
Kommuner

Om samverkan mellan kommunal räddningstjänst och Sjöfartsverkets räddningshelikoptrar

Sammanfattning

Sjöfartsverket har fattat ett nytt beslut om styrande principer för Sjöfartsverkets bistånd med helikopterresurser till kommunal räddningstjänst. Beslutet innebär att det framöver kommer att vara avgiftsfritt för kommunal räddningstjänst att nyttja resurserna, givet att vissa förutsättningar är uppfyllda.

Bakgrund

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) skickade den 2 juni 2014 ut cirkulär 14:13 om samverkan mellan kommunal räddningstjänst och Sjöfartsverkets räddningshelikoptrar. I cirkuläret informerade SKL om att Sjöfartsverket sedan februari 2014 bedriver sin verksamhet med räddningshelikoptrar i egen regi, och att helikoptrarna därför är att betrakta som statlig resurs. Strax efter meddelade dock Sjöfartsverket att man även framöver avsåg att fakturera kommunal räddningstjänst vid nyttjande av helikoptrar i räddningsinsats. SKL informerade kommunerna om Sjöfartsverkets ställningstagande i cirkulär 14:27.

Sjöfartsverkets nya beslut

Sjöfartsverket har 26 juni 2015 fattat ett nytt beslut om styrande principer för Sjöfartsverkets bistånd med helikopterresurser till kommunal räddningstjänst (CSAR-beslut nr 7/2015). Beslutet **bifogas**. Samtidigt upphäver Sjöfartsverket beslut 6/2014 "Beslut om taxa vid kommunal räddningstjänsts avrop av Sjöfartsverkets räddningshelikoptrar".

Förutsättningar för Sjöfartsverkets stöd

Sjöfartsverket skriver att SAR-helikopter som tillhandahålls enligt detta beslut kan, när så är möjligt, återkallas när detta erfordras för att uppfylla sjö- och flygräddningens räddningstjänstansvar respektive målsättning.

Sjöfartsverket skriver vidare att SAR-helikopterresurs kan tillhandahållas till kommunal räddningstjänst i enlighet med lagen (2003:778) om skydd mot olyckor under förutsättning att samtliga följande förutsättningar är uppfyllda:

- Insatsen ska vara klassad som räddningstjänst
- Det ska föreligga omedelbar fara för liv (således inte egendomsräddning)
- Inga andra realistiska transportalternativ finns att tillgå för transport av sjuk/skadad
- Inga andra realistiska transportalternativ finns för transport av räddningsstyrka
- Flygningen är inte av kommersiell karaktär.

Begäran om stöd

Sjöfartsverket anger att begäran om stöd med helikopterresurs lämnas av kommunal räddningsledare till JRCC.

Bakgrundsinformation från SKL

Allmänt om stöd från räddningshelikoptrarna

SAR-helikoptrarna är en exklusiv resurs med hög beredskap som är dedikerad för sjö- och luftfartens räddningsbehov. SAR-helikoptrarna ska ses som en förstärkning av ordinarie kommunala räddningsresurser. Kommunen måste som tidigare ha en grundläggande planering för att med befintliga resurser lösa sina uppgifter enligt LSO.

Det är viktigt att kommunal räddningstjänst i sin insatsplanering inventerar vilket behov och vilka förutsättningar som finns för stöd från helikopter. I vissa delar av Sverige är det långt till SAR-helikoptrarnas baseringar, vilket gör att de många gånger inte kommer att vara den mest lämpliga resursen. En helikopter kan dock vara ute på övning eller annat uppdrag, vilket kan innebära att den befinner sig på annan plats än sin basering – vilket kan vara såväl närmare som längre bort från kommunens insatsområde. JRCC vet vid varje tillfälle vart helikoptrarna befinner sig.

Sjöfartsverket har i sitt beslut angivit ett antal förutsättningar för att ge stöd till kommunal räddningstjänst. JRCC får i varje enskilt fall bedöma om förutsättningarna är uppfyllda.

Vatten- och islivräddning

SAR-helikoptrarna kan användas vid insatser för vatten- och islivräddning som bedöms ligga inom kommunal räddningstjänsts ansvarsområde.

SAR-helikopter kan användas som resurs för eftersök och/eller vinschning av person i vatten, oavsett om det gäller öppet eller isbelagt vatten. Undantag är händelser i badbassäng eller liknande där vinschning inte är tillämplig.

Vinschning genomförs i regel helt och hållet av SAR-helikopterns egen personal, utan att personal från kommunal räddningstjänst behöver medfölja i helikoptern.

Larmplan för vatten- och islivräddning

SOS Alarm uppdaterade 2013 sin rutin för att hantera drunkning samt dykolycka. Rutinen ser ut enligt nedan:

- Vid inkommet 112-anrop som avser drunkningstillbud eller dykolycka och som miss-tänks ligga inom kommunal räddningstjänsts ansvarsområde ska 112-mottagaren hos SOS Alarm alltid¹ kontakta Sjöfartsverket - JRCC. Detta sker genom att JRCC kopplas in i 112-anropet parallellt med räddningsåtgöraren, som ansvarar för att larma ut kommunal räddningstjänst. JRCC kan därmed lyssna med och samla information för nästa steg.
- JRCC ansvarar för att inventera om det finns en lämplig och tillgänglig statlig resurs (helikopter, båt, svävare eller annan resurs). Vidare svarar man för utlarmning av resursen.
- Om det under ärendets gång framkommer tydlig information om att SAR-helikopter inte längre är nödvändig ska kommunal räddningsledare meddela detta till JRCC. JRCC meddelas via SOS Alarm eller via kommunal räddningscentral. Därmed kan den utlarmade SAR-helikoptern avbryta uppdraget. Exempel på skäl för att avbryta uppdraget kan vara att den nödställda är uppdragen ur vattnet eller att kommunal räddningsledare bedömer att man kan göra en snabb och effektiv insats på egen hand utan assistans från SAR-helikopter.

Vinschning över land

SAR-helikoptrarna kan stödja kommunal räddningstjänst med vinschning från otilgängliga platser på land. En förutsättning är dock att den aktuella helikopterbesättningen har rätt kompetens för uppdraget. Det ställs t.ex. särskilda krav på övning för att kunna vinscha i tät skog. Samma sak gäller för vinschning från broar och utmed bergväggar. JRCC och helikopterns befälhavare avgör vid varje tillfälle om helikopterbesättningen har rätt kompetens för uppgiften.

Det finns exempel där SAR-helikoptrar har använts för vinschning över land. Ett exempel är en klätterolycka i Klöva hallar utanför Klippan, då en klättrare trillade ned i en ravin. En annan insats gällde en klätterolycka i Trängslet i Dalarna. SAR-helikopter har även använts för att evakuera personer vid en stor skogsbrand i Västsverige

Vid behov av vinschning över land begär kommunal räddningsledare assistans från JRCC via SOS Alarm eller via kommunal räddningscentral.

Insatser som inte kommer att vara aktuella

Sjöfartsverket har inte ansvar för räddning från vindkraftverk till sjöss eller på land. Därför har man heller inte byggt upp förmåga för att genomföra sådana insatser. Den här typen av insatser är komplicerade och ställer särskilda krav på rutiner och övning.

¹ Undantag är olycka i bassäng eller liknande där vinschning inte är tillämplig.

SAR-helikoptrarna kommer inte att kunna användas för att släcka skogsbränder. Detta är en typ av insats som konsumerar mycket flygtid, varför den inte är lämplig för SAR-helikoptrarna som ska ha hög beredskap för sjö- och flygräddning. Vidare är helikoptrarna inte utrustade för skogsbrandsbekämpning.

Ekonomiska förutsättningar

Enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO), 6 kap. 7 § är en statlig myndighet skyldig att med personal och egendom delta i en räddningsinsats på anmodan av räddningsledaren. En statlig myndighet är endast skyldig att lämna stöd om man har resurser som är lämpliga för uppgiften och det inte allvarligt hindrar myndighetens ordinarie verksamhet.

Regeringen skriver i proposition 2002/03:119 Reformerad räddningstjänstlagstiftning, s. 121 att: ”När statlig myndighet deltar i kommunal räddningstjänst kan emellertid staten inte ställa några krav på ersättning.”

Information om räddningshelikoptrarna

Sjöfartsverket har helikopterbaser i Umeå, Norrtälje, Visby, Göteborg och Ronneby. För närvarande är dock basen i Visby inte bemannad, då ett nytt helikoptersystem håller på att införas. Det kommer minst att dröja till 1 januari 2016 innan basen i Visby åter aktiveras.

SAR-helikoptrarna ska kunna vara i luften inom 15 minuter från det att man mottagit larm från JRCC. Varje helikopterbas har en besättning på fyra personer: två piloter, en vinschoperatör och en ytbärgare. En besättning tjänstgör dygnet runt, en vecka i sträck. Detta bemanningskoncept bygger på att man har ett begränsat uttag av flygtid från besättningen. Det innebär att SAR-helikoptrarna har begränsade möjligheter att stödja andra aktörer.

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad

Gunilla Glasare

Ann-Sofie Eriksson